

Vayeshev/Chanuka: Didn't Yosef know that he is going into the lion's den?

By: Rabbi Levi Y. Garelik

Also:

1. Didn't *Yakov* know that he is sending *Yosef* into the lion's den?
2. What is the book *Tzena Ur'ena*?
3. There are three *Aveiros* (transgressions) that *Yehoreg Veal Yaavor* (you have to get killed and not transgress them). Is one allowed to go on *Mesirus nefesh* (martyrism) for other *Mitzvos*?
4. What is the dispute between the *Rambam* and *Tosafos* regarding the *Mitzva* of *Kidush Hashem*?
5. Regarding which *Mitzva* were the brothers of *Yosef* lax?
6. Daniel Pearl הי"ד
7. What is the connection of the story of *Yosef* to *Chanukah*?
8. Why do we say in "*Haneros Halolu*", that the miracle came through "*Kohanecho Hakdoshim*"?
9. Why did the Greeks "impurify" the oil rather than dispose of it?
10. Under what conditions did the Greeks allow the Jews to learn *Torah*?
11. What did the *Munkatcher Rebbe* say regarding the preparations for *Moshiach's* arrival?
12. According to Rav *Mordechai Eliyahu*, who is going to light the *Menorah* in the third *Bais Hamikdosh*?

Based on Likutei Sichos Vol.35 pages 169-176 and others

* * *

מיוסד על לקוטי שיחות חלק לה ע' 169-176 ועוד

המקורות:

1. פרשת וישב, פרק לז פסוק יב: וילכו אחיו לרעות pasture את צאן אביהם בשכם. יג. ויאמר ישראל אל יוסף, הלוא אחיך רועים

בשכם לכה ואשלחך אליהם, ויאמר לו הנני. יד. ויאמר לו לך נא
ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר bring me back
a report, וישלחהו מעמק חברון ויבוא שכמה. טו. וימצאהו איש,
והנה תועה wondering, lost בשדה, וישאלהו האיש לאמר מה
תבקש. טז. ויאמר את אחי אנוכי מבקש, הגידה נא לי איפה הם
רועים. יז. ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אומרים נלכה
דוטינה, וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדותן. יח. ויראו אותו
מרחוק, ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו plotted, conspired אותו
להמיתו.

בענין זה מצינו מחלוקת ולשיטתו בין רש"י והרמב"ן וגם להלכה, האם יוסף ידע לאן
הוא הולך:

2. **רש"י: וימצאהו איש** – זה גבריאלי. נסעו מזה – הסיעו עצמן מן
האחיה. נלכה דוטינה – לבקש לך נכלי דתות legal pretext
שימיתוך בהם...

3. **פירוש הרמב"ן:** ואין הכוונה לרבותינו שיפרש לו האיש the man
told him explicitly נסעו מזה מן האחיה והלכו, לעורר עליך דינין
ותרעומת ,complaints, faults שאם כן הי' נמנע ללכת ולא הי' מסכן
בעצמו! אבל הכוונה להם, כי האיש גבריאלי אשר הגיד לו, הגיד
אמת, [אבל הוא] ואמר לשון משמש לשני פנים ושניהם אמת, והוא
לא הבין הנסתר בו והלך אחר הנגלה ממנו.

והחילוק ביניהם בולט, לרש"י יוסף ידע בדיוק לאן הוא הולך, משא"כ להרמב"ן לא ידע
בבירור.

נשאלת שאלה עצומה לשיטת רש"י – למה יוסף הלך אם יודע שיהרגוהו?

[כאן הרבי מביא בנוגע לשיטת רש"י בש"ס ולא הבאתיו, ועוד חזון למועד]

* * *

בכדי להבין שיטת רש"י, נביא כאן מחלוקת בהלכה, שמשקפת השיטות הנ"ל:

ישנה מחלוקת בנוגע למצות קידוש השם בין הרמב"ם להתוספות:

4. **רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה א-ד:** כל בית ישראל
מצווין על קידוש השם הגדול הזה... עבודה זרה גילוי עריות
ושפיכות דמים.. שלש עבירות אלו אם יאמר לו העכו"ם עבור על

אחת מהן או תיהרג, יהרג ואל יעבור... אבל אם נתכוון להעבירו על [שאר] המצוות בלבד, אם הי' בינו לבין עצמו ואין שם עשרה מישראל יעבור ואל יהרג. ואם אנסו להעבירו בעשרה מישראל יהרג ואל יעבור...

מה הדין אם רוצה להחמיר על עצמו? מצינו מחלוקת:

5. רמב"ם שם הלכה ד: כל מי שנאמר בו יעבור ואל ייהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו...

תוס' חולק על הרמב"ם וסובר:

6. תוספות עבודה זרה כז, ב ד"ה יכול: ... ואם רצה להחמיר על עצמו אפילו בשאר מצוות רשאי...

וזה יותר מפורש בכסף משנה:

7. כסף משנה כאן (להב"י): סובר רבינו שכשאמרו בגמרא יעבור ואל ייהרג, פירוש, צריך לעבור כדי שלא ייהרג. אבל שלמים וגם רבים סוברים, דאם נהרג ולא עבר **צדקה ייחשב לו**. ונראה שמפרשים יעבור ואל ייהרג הרשות בידו לעבור כדי שלא ייהרג.

8. שו"ע יו"ד סימן קנז ס"א: כל העבירות שבתורה חוץ מעבודת כוכבים גילוי עריות ושפיכות דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או ייהרג, אם הוא בצינעה, in privacy יעבור ואל ייהרג. ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג, רשאי.

לסיכום: ישנה מחלוקת האם מותר "להחמיר על עצמו" בין הרמב"ם והתוס': יש לומר שהרמב"ן סובר כהרמב"ם, ורש"י כהתוספות.

* * *

ועכשיו שהבננו קצת את ה"גדר" של "הרוצה להחמיר בקידוש השם", הבה נעיין בעניננו: על איזה מצווה מדובר כאן שיוסף הולך על מסירת נפש? כיבוד אב.

הבה נעיין מהו הדין במצוה זו:

היא לא אחת מהג' עבירות שיהרג ואל יעבור ובמילא אין חיוב ליהרג. ועוד, שהיא מצות עשה, וכדלהלן:

9. רמב"ם כאן: בשאר המצוות... אם אנסו להעבירו בעשרה מישראל יהרג ואל יעבור.

מסביר הכסף משנה:

10. כסף משנה: ... וכתב הר"ן בפרק במה טומנין דלא אמרו יהרג ואל יעבור אלא לעבור על מצות לא תעשה, אבל לא דגזרו לבטל מצות עשה, כיון שאינו עובר בידים.

לדוגמא: אם אונסים אותו לאכול חזיר, בתורה כתוב לא תאכלו, הרי זה מצות לא תעשה, צריך ליהרג ולא לעבור, אבל מצות עשה ככיבוד אב ואם – אין צריך ליהרג.

ולכן, היות והרמב"ן סובר שליוסף הי' אסור לסכן את עצמו אפי' לחומרא, לכן גבריאל לא אמר לו בפירוש, כי אחרת לא הי' הולך - משא"כ רש"י סובר ש"צדקה ייחשב לו" ולכן אפילו אם ידע **בפירוש** – מ"מ הלך.

* * *

ולכאול, לשיטת רש"י, שמותר להחמיר על עצמו, נשאלת שאלה עצומה על כל הסיפור: לאחר ששמע מגבריאל שהם רוצים להרוג אותו, הנה לא רק שהעמיד את עצמו בסכנה, אלא גם **כל השליחות** בסכנה! יעקב אבינו אמר לו "לך נא ראה את שלום אחיך **והשיבני דבר**", על מסירת נפש כשכל השליחות מתבטלת?

* * *

ויובן על פי עוד הלכה בענין זה של קידוש השם:

11. כסף משנה כאן בהלכה ד: וכתב בנימוקי יוסף, דאפילו לפי סברת רבינו, אם הוא **אדם גדול וחסידי ירא שמים** ורואה שהדור פרוץ בכך breach of the law, demoralization, רשאי לקדש את השם ולמסור נפשו אפילו על מצוה קלה, כדי שיראו העם ולמדו ליראה את ה' ולאהבו בכל לבם.

12. לקוטי שיחות כאן סעיף ד: ויש לומר, שחיוב המסירות נפש במצב זה אינו בשביל קיום המצוה הפרטית שבשבילה מוסר נפשו, אלא לקדש שמו ית' לבטל פירצת הדור. ועל פי זה יש לומר (לדעת רש"י) שיוסף ראה בהנהגת אחיו שבהם חסר בכיבוד אב,

איפה רואים שזוהי המצוה שהיתה אז באופן של "פרוץ"?

13. תחילת פרשתנו (וישב) פרק לז פסוקים ג-ד: וישראל אהב את יוסף מכל בניו ועשה לו כתונת פסים. ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו...

שזוהי פגיעה ישירה בכבוד אביהם!

ועוד כמה דוגמאות "קטנות":

בסיפור של שכם:

14. **וישלח לד, ל:** ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אותי who

to cause hostility between me and the להבאישני took away my piece of mind

inhabitants ביושב הארץ בכנעני ובפריזי וגו'.

בסיפור עם ראובן:

15. **וישלח לה, יט:** ותמת רחל...ויהי בשכן ישראל בארץ ההיא

וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל.

16. **רש"י:** ולמה בלבל? שכשמתה רחל נטל יעקב מטתו

שהיתה נתונה תדיר באוהל רחל, ולא בשאר אהלים, ונתנה

באוהל בלהה, בא ראובן ותבע עלבון אמו....

ומסיק הרבי:

17. **לקוטי שיחות כאן סעיף ד:** ולכן לא איכפת לי' שמא לא

יתקיים הציווי, כי המסירת נפש במצב זה הוא בשביל קידוש

השם כנ"ל.

ועכשיו הכל מובן.

* * *

על פי זה יצא לנו ביאור נפלא בענין תמוה בנוגע לחנוכה, ובפרט שהשל"ה אומר שישנה שייכות בין הפרשה לחג וכו'.

18. **הנרות הללו** אנו מדליקים על התשועות ועל הניסים ועל

הנפלאות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ע"י כוהניך

הקדושים...

19. **רמב"ם הלכות חנוכה פרק ה' ה"א:** (מביא את כל הסיפור של

חנוכה) עד שריחם עליהם אלקי אבותנו והושיעם מידם והצילם

וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו את ישראל

מידם.

לכאול' למאי נפקא מינה שזה הי' ע"י הכהנים הגדולים? וגם, מהו ההיתר ללכת למלחמה שאין לה שום מקור בשכל, רבים ביד מעטים וכו'?

והביאור: כי ההיתר ללכת למלחמה הוא כי:

20. **לקוטי שיחות כאן סעיף ו:** ויש לומר, שבזה מודגש שההיתר permission. approval למסירת נפש כזו אז, ועד באופן של יציאה למלחמה גלוי' נגד היוונים (לא רק מסירת נפש לקיום המצוות), הוא מחמת זה שהיו "כהניך הקדושים", "בני חשמונאי הכהנים **הגדולים**", והי' דינם כ"אדם גדול וחסיד ירא שמים", שמוסר נפשו בכל זמן ובכל אופן שהוא, גם כשאין זה על פי חיוב מסירת נפש על פי תורה. ומטעם זה גופא נעשו לאבותינו תשועות ניסים ונפלאות, כיון שבכוח הכהנים הקדושים והגדולים הגיעו במסירת נפש שלהם למעלה מהגדרת הטבע.

וזה מתאים עם זה שהיוונים רצו דוקא להשכיחם תורתך ולהעבירם **מחוקי** רצוניך - וגם **טמאו** השמן וכו'

* * *

וההוראה מזה בזמננו:

ישנה "תורה" נפלאה מהרה"צ ממונקאטש:

21. **קונטרס דברי קודש ע' ח.** הושענא רבה תרצ"ה 1935: אשאלה מלפניכם אהובי אחי היקרים... באם יאמרו לכם כי היום הזה ממש יבוא משיח לישראל, בתנאי ואופן שאתם תמותו בו ביום, האם תקבלו על עצמכם מסירות נפש עבור זה? ויענו כל העם כן! ונשפכו דמעות כמים בקדושת ה' ומשיחו...

22. **דברי תורה מהדורה תשיעאה אות ו. מכתב מענה לא' שהקשה על הנ"ל:** מאוד הצר לבבי, אם בלבבו לא יבין וירגיש בפנימיותו ברצון טוב למסירות נפש שיתגלה כבוד מלכותו ואחדותו יתברך שמו... (ואחרי אריכות גדולה, סיפור נורא שה"שמע שלמה" אמר שהוא מקבל עליו יסורים tortures and pain גדולים ונוראים ר"ל לחתוך גופו חתיכות ורצועות קטנות strips רק בשביל שיבוא ב"ב מיד משיח צדקנו. ותסמר שערות ראש השומע ויודעו ומכירו לאותו צדיק אמת) ... ובאמת מדינא במסירות נפש אין מחוייבים רק על שלשה דברים, ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים... אמנם לא קשיא מידי, דבאמת החסיד שרוצה למסור נפשו גם על דבר שאינו צריך, לזכות הוא לו.

והעיקר – שנזכה לראות המנורה בבית המקדש השלישי תיכף ומיד ממ"ש!

Some keywords:

Avoda zara, Chanukah, Chosid, Chukim, Chumra, Daniel Pearl, Eiver Min Hachai (limb from a live animal), Gavriel, Gilui Arayos (adultery). Greeks, Haneiros Halolu, Kibud av Vaem (honoring parents), Kidush Hashem (sanctifying Hashem's name), Kohanim Gedolim, Lion's den, Mesirus Nefesh (Martyrsm), Mitzvah, Moshiach, Munkatcher Rebbe, Nimukei Yosef (book), Oil, Rambam, Ramban, Rashi, Rav Mordechai Eliyahu, Shema Shlomo (Book), Shfichus Domim (Murder), Tz'ena Ur'ena (sefer), war, Yaakov, Yehoreg Veal Yaavor (get killed and not transgress Torah), Yosef. Yosef's brothers.